בסייעתא דשמיא!

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע

"פרשת לך לך"

****

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 8455798 - 054 - ניתן לקבל את העלון במייל.

ואגדלה שמך (יב ב.)

זהו שאומרים אלוקי יעקב (רש"י). וצריכים להבין מהו הקשר בין הדברים? אלא מסביר **הגה"ק רבי יהודה אפאד זי"ע** דנראה לפרש על פי מה דאיתא במפורשים, דשמות האבות "אברהם יצחק יעקב", הם ביחד במספר 13 כמנין "אחד", וכן שמות האמהות "שרה רבקה רחל לאה" הם ביחד 13 כמנין "אחד", והאבות והאמהות עולים ביחד 26, כמספר שם הוי"ה שהוא בגימטריא 26. והנה "יעקב" הוא 4 אותיות, ואם במקום יעקב יאמר "ישראל", וישראל הוא 5 אותיות אז שמות האבות ביחד יהיה 14 אותיות, ואז היה צריך לקרוא לאברהם אברם שיוכל המספר לעמוד ב26 כנ"ל, אבל כיון שקוראים "אברהם" כחז"ל (ברכות יג.ע"א) "הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר 'והיה שמך אברהם'" – על כן צריכים לומר "יעקב" ולא "ישראל", כדי שיהיה מספר השם 26 בדיוק. וזה הוא הכוונה של רש"י "ואגדלה שמך" דייקא, שיהיה שמך אברהם ולא אברם, זהו בשביל "שאומרים אלוקי יעקב" דייקא, ולא אלוקי ישראל... וזהו גם מה שאנו אומרים בתהילים (קכד.א) "לולא ה' שהיה לנו" – לולא ה"הא" של אברהם – יאמר נא ישראל – היינו יכולים לומר "אלוקי ישראל"...

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט, ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן (יב.ד)

שאל **הגה"ק רבי זלמן סורוצקין זי"ע בספרו אזניים לתורה** – מדוע מספרת לנו כאן התורה בן כמה היה אברם? אלא ידוע ההבדל הלשוני בין "אתו" לבין "עמו", שכאשר התורה כותבת לשון "עמו" פירוש הדבר עמו באותו הדרך ולאותה המטרה (וכמו שפירש רש"י בפרשת בלק על הפסוק "עם שרי מואב", לבו כלבם שווה), ואילו לשון "אתו" פירושה איתו באותה הדרך אבל לא באותה המטרה. ואם כן כאן – המשיך בעל האזניים לתורה – כאשר התורה כותבת: "וילך אתו לוט" אנו לומדים מכך שלוט הלך עם אברהם באותה הדרך אבל לא באותה המטרה. ומה א"כ הייתה מטרת הליכתו של לוט? אלא, כל מחשבותיו של לוט היו נתונות לכספו וזהבו של אברהם, שהרי אברהם יירש את כלן ארץ כנען – חשב לוט לעצמו – ומאחר שאברהם כבר בן שבעים וחמש שנים ואין לו ילדים אהיה אני היורש. משום כך מציינת התורה את גילו של אברהם ללמדנו מה היה בלבו של לוט...

ויקח אברם את שרי אשתו וכו' ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען (יב.ה)

המתבונן בפסוק זה, יראה, שבהתחלה כתוב "וילכו ללכת ארצה כְּנַעַן" בפתח, ואילו בסוף כתוב "ויבואו ארצה "כְּנָעַן" בקמץ – מהו פשר שינוי זה? הסבר נחמד נתן לכך **הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע** – כי הקב"ה הבטיח לו "ואעשך לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך", והוא הלך בביטחון שהולך לארץ "כְּנַעַן" בפתח – פתוחה לרווחה ברחבות, אבל כשבא לשם "ויהי רעב בארץ", ראה שאינה אלא רק ארץ "כְּנָעַן" בקמץ – מקומצת ורעב נורא...

ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב (יג.ב)

הגה"ק בעל חבן איש חי זי"ע מפרש כאן פירוש מעניין, דדרכו של עולם, אשר בעת עסקם בדברים שבקדושה, המה מתנהלים בעצלתיים ובלא חיות, ואילו כשמגיעים לעניינים גשמיים, המה מלאים חיות וזריזות. ולכן אמר הכתוב, שאצל אברם היה היפך הדברים, כשהגיע לדבר שבקדושה, "וישכם אברהם בבוקר" (כב.ג), ואילו כשהגיע לעניינים גשמיים, "ואברם כבד מאד בכסף ובזהב" – התנהג בכבדות ובעצלתיים...

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון (יד.יח)

לחם ויין – כך עושים ליגיעי מלחמה (רש"י). הסבר מיוחד לפסוק זה שמעתי **מכ"ק מרן אדמו"ר ממישקולץ שליט"א**: בגמ' מובא מימרא – "עד ארבעים שנין מאכל מעליא. ומארבעים שנין משתה מעליא". ולכאורה קשה, מה רוצה הגמ' להשמיע לנו בזה? אלא הגמ' רצתה לתת דרך וחיזוק לאדם, שבשנות צעירותו חושב לעצמו, מה לי למהר וללמוד ולעבוד את הבורא? הרי יש לי עוד רבות שנים לחיות, ואני עוד ישלים את מה שחסר לי, לכן באה הגמ' ואומרת: "עד ארבעים שנין מאכל מעליא" תקח לך מוסר השכל "מהמאכל" שזהו "הלחם" דכמה שהוא יותר טרי וקרוב לזמן אפיתו, הוא יותר טעים וערב לאכילה, וכך גם אתה, אל תידחה את עבודת הבורא לשנים המאוחרות, כי כל זמן שהנך טרי ורך בשנים כוחך במותנך, אך בשנים המאוחרות, כבר תזדקן ואפילו אם תרצה ללמוד וכו' זה כבר יהיה קשה, כלחם שעומד הרבה זמן... אבל מה יעשה אדם כאשר מגיע כבר לגיל ארבעים, שזהו הגיל שמתחילים להתבגר, יבוא אדם ויעשה חשבון לעצמו, אם עד עכשיו לא למדתי ולא עבדתי את בוראי מה לי עכשיו להתחיל ולעשות זאת, הרי כבר ככה עברתי את מירב שנותי? והאם יש לי סיכוי להצליח? לכן מוסיפה הגמ' ואומרת: "ומארבעים שנין משתה מעליא" תקח מוסר השכל "מהמשקה" – "היין", דכמה שהוא ישן וזקן בשנים טעמו הולך ומשתבח, ולכן גם אתה במרומי שנותיך יש לך עוד את הסיכוי לשבת ולעבוד את בוראך, ולהגיע לדרגות ולהצלחות גבוהות. וזהו א"כ הפשט בפסוק: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון". "ומלכי צדק" הוציא ולמד לעצמו את התכונה של ה"לחם" הנ"ל. "ויין" ואת התכונה של הין דכמה שמשתבח הוא יותר טוב, ועל ידי כך זכה לחיות "כהן לאל עליון" – להתגבר ולהשיב לטענותיו של היצר הרע .... וזהו הפשט גם בדברי רש"י "לחם ויין – כך עושים ליגיעי מלחמה" – ליגעים והנלחמים במלחמה האמיתית שזוהי מלחמת היצר, שבא לייאש ולהסית את האדם כנ"ל, כך עושים ליגיעי מלחמה!...

לכאורה מה הקשר בין תחילת הפסוק לסופה, וכי משום שנתן לחם ויין, הוא נהפך לכהן? אלא מסביר **הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע** אפשר לפרש לפי חז"ל (יומא.עא) "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין וייחשב לו הדבר כאלו הקריב נסכים". ועוד מובא בחז"ל (חגיגה יז:) "שולחנו של אדם מכפר, אם השולחן הוא לפני ה' ותלמידי חכמים מסובים עליו".אם כן, כשהיין והלחם הם כנסכים וכקרבן, ממילא בעל הבית הוא כהן. וזהו א"כ הקשר בין הדברים: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין" – לפני אברהם ושומרי מצוותיו. ומי לנו תלמיד חכם גדול מאברהם, וממילא נעשה הלחם כקרבן והיין כנסכים – והוא נעשה כהן לאל עליון...

לכאורה היו המילים "הוציא לחם ויין" צריכות לבוא בסוף הפסוק, ומבחינת הסגנון היה ראוי לומר: "ומלכי צדק מלך שלם – והוא כהן לאל עליון – הוציא לחם ויין"? אלא – משיבים על כך **בדרך צחות**: תחילה מספר לנו הפסוק בפשטות: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין", אבל דבר זה בלבד אין בו משום חידוש רב, ואין זה אלא מעשה טבעי, שהמלך מכבד את אורחו בלחם ויין. החידוש והמפליא – מוסיף הפסוק ומציין – הוא: "והוא כהן לאל עליון", שאותו מלכי צדק היה גם כהן, וכדרכו של כהן גדול היה רגיל בלקיחה, ולא בנתינה, ועם זאת שינה הפעם מהרגלו, וכיבד את אברהם בלחם ויין – וזו, רבותא גדולה היא!...

על **הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע** מסופר, כי פעם נסע לחזר בעיירות ולקבץ כספים להכנסת כלה, שהיתה בתו של אדם חשוב. יום אחד נכנס בדרכו אצל רבי אחד, והלה, בשמעו לשם מה בא רבי לוי יצחק אליו, ברכו שיהיה השם יתברך בעזרו, ושיזכה היהודי הנצרך להשיא את בתו מתוך הרחבה. נפנה אליו

רבי לוי יצחק ואמר: התורה מספרת לנו, "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין וגו' ויברכהו". תחילה, "הוציא לחם ויין", ולאחר מכן – "ויברכהו". תחילה צריך לתת, ורק לאחר מכן – להשפיע ברכות...

ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (טז.טו)

ידוע היא דרכה של החסידות בנוגע לעבודה כנגד תאוות האכילה, שאין כדאי לאדם להתענות ולסגף את עצמו בכדי לשבור את מידה זו, כי הוא יכול בנקל לצאת שכרו בהפסדה כאשר ח"ו אם גופו יקרום בגלל שאין הוא יקבל את המגיע לו, ואז לא יוכל לשבת וללמוד ולעבוד את ה' כראוי, ולכן דרך החסידות היא שלא! אלא אדרבה! לקחת את האכילה הרגילה ולקדש אותה ב"קדש עצמך במותר לך", כגון בכוונה ראויה בכדי שיהיה בכוחו לעבוד וללמוד את תורת ה', ואז האכילה גופה נהיית קדושה וטהורה וככלי סיוע לאדם למען יוכל לעבוד את הקב"ה ביתר שאת. וכך גם כותב **הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע** בצעטיל קטן: וגם יצייר לפניו בשעת האכילה אותיות "מאכל" בכתב אשורית ויהרהר שעולה צ"א כמנין הוי"ה בשילוב אדנ"י. **ובקב חישר ובעוד ספרים הק'** כתוב: היות שתאות האכילה היא אחד מהדברים הקשים, וקשה מאד שיכוונו האכילה בלתי לה' לבדו ויצייר לפניו השם הוי"ה שעל כל פנים המחשבה תהיה דבוקה בה'.... ולפי יסוד זה שמעתי לפרש **מהמשפיע הגה"צ רבי אהרון טויסיג שליט"א** את הכתוב הנ"ל: דהנה מבואר בזוהר הק' שתיבת "גבירתך" רומזת לשכינה הק'. ובזה נבוא לביאור הכתוב בדרך רמז: "ויאמר לה מלאך הוי"ה" – "מלאך" אותיות "מאכל", שבשעת המאכל יצייר לפניו "הוי"ה", ועל ידי זה "שובי אל גבירתך" – תתקרב בתשובה שלימה אל השכינה הק', ומסביר הכתוב, שאל תדמה בנפשך לשוב על ידי סיגופים, כי דע: ש"והתעני" – הבחינה של תעניתים וסיגופים עומדת בדרגה "תחת ידיה" – בדרגה יותר תחתונה מהעבודה שעל ידי אכילה בקדושה וטהרה...

ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור את הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך (טו.ה)

הרח"ק בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע הסביר את הכתוב: שהמסתכל על הכוכבים, מלמטה הם נראים קטנים, אבל למעלה הם גדולים מאד. – וזהו ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם – "כה יהיה זרעך" כך יהיו עם ישראל אף שבארץ הם יכולים להיות ולהתנהג כקטנים ושפלים, אבל למעלה בשמים כל אחד הוא בנו של הקב"ה ולמעלה הם חשובים וגדולים מאד מאד...

הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע הסביר: שהקב"ה רצה להראות לאברהם, למרות שיודע אתה מראש, כי לא תוכל לספור את הכוכבים, הרי אתה בכל זאת מביט השמימה ומנסה לספור, כלומר אברהם אינו מסרב לבצע את התפקיד הבלתי אפשרי בטענה שאינו יכול לעשות, כיון שעז רצונו לקיים צו הבורא. לכתחילה הוא מנסה, אם אחר כך יתברר שאינו יכול בשום אופן לעשות זאת, רק אז יפרוש. על זה מוסיף ה' ואומר לו: "כה יהיה זרעך" – כלומר, גם בזרעך "לא ימדדו את הרצון במידת היכולת, אלא את היכולת במידת הרצון". וכאשר יש רצון אמיתי, מתגלים בדרך כלל כוחות חדשים ומתברר שהיכולת היא גדולה בהרבה מכפי שהערכו מראש....

סיפור מדהים המלמד אותנו עד כמה יכול הרצון לקבוע את היכולת של האדם סיפר **הגה"ק רבי איסר זלמן מלצר זי"ע**: בהיותי רב בסלוצק נכנס אלי יום אחד, תלמיד חכם מובהק מתושבי העיירה סלוצק שהיה עיוור בעיניו, והביא לפני מתנה שני ספרים שחיבר, והראה לי על דבר תורה מסוים בספר ואמר: "זהו החידוש האחרון שלי"! שאלתי אותה מה כוונתך שזה החידוש האחרון? וענה וביאר את פשר הענין: אני הייתי מתייגע בלימוד התורה ומחדש בה חידושים רבים. לעת זקנתי כבר היה הדבר קשה עלי, וכשגמרתי חידוש זה, חשבתי בליבי שמהיום והלאה אני לא אתייגע כ"כ בתורה אלא אלמד בלי יגיעה עמוקה, בכדי להקל עלי, אבל דבר מוזר קרה! פתאום התחילו עיני לראות מטושטש ומבולבל עד שלפעמים לא יכולתי ממש לראות... הלכתי לרופאים גדולים, וכמובן התחלתי בסדרת בדיקות, עד שיום אחד קורא לי הרופא בבהלה שאגיע לפניו מיד! ואז ביושבי אצלו הוא פותח ואומר: תראה, עיניים חדשות לא נוכל לתת לך, אך אני עומד ותמה, איך יכולת לראות עד עכשיו? הרי על פי הבדיקות שעשינו, מתברר שכבר עשר שנים לא היה צריך להיות לך כח הראיה ומה שראית עד עכשיו זה פלא ונס גדול?!... וכך הווה, מאותו יום התחילו להחלש אצלי יותר ויותר כח הראיה עד שנהייתי לעיוור ממש... אמרתי לו לאותו תלמיד חכם – המשיך רבי איסר זלמן ואמר: בוא ואסביר לך מה קרה כאן! הרופא לא יבין זאת אבל הדבר פשוט, האמת היא שדברי הרופא נכונים הם – שזה כבר עשר שנים שאתה כמעט עיוור ומדרך הטבע לא היית יכול לראות בצורה נכונה, אך כל זמן שהיית מתייגע בתורה ומחדש חידושים, היית מצליח לראות על אף המגבלות שבדבר, כי כח הרצון שלך גבר על החלשות הראיה שבך והצלחת לנצל את אותם אחוזי הראייה הקלושים שבך, בשביל ללמוד ולחדש חידושים, אך ברגע שהחלטת להפסיק מהיגיעה והרצון לראות ולחדש דברים, אז ההחלשות שכבר היתה מקודם, המשיכה ואף גברה הלאה והלאה עד שנהיית לסומא גמור... וזהו מוסר השכל עד כמה יכול כח הרצון לקבוע את היכולת של האדם!...

וימצאה מלאך ה' על עין המים, ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנא תלכי, ותאמר מפני שרי גברתי אנוכי בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (טז. ז–ט)

אמר הכותב: לכאורה צריכים להבין את מה שקרה כאן, הרי הגר ברחה מפני שרי כדברי הכתוב הנ"ל "ותענה שרי ותברח מפניה", אז מה גרם להגר לשמוע בקול דברי המלאך כשהוא אמר לה: "שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה", הרי היא ברחה בגלל שהיא התענתה תחתיה, ולמה שתחזור לשם? אלא אפשר והדבר יובן על פי המעשה שמסופר על **הגה"ק בעל הנודע ביהודה זי"ע** בדין תורה שבא לפניו, וכך היה מעשה: יום אחד התייצבו לפני הנודע ביהודה שני אנשים האחד לבוש בבגדי "גביר" והשני לבוש בבגדי "עני", וטוען האדם הלבוש בבגדי העני, כי הוא בעצם הגביר", ואילו ההוא שלבוש בבגדי "הגביר", הוא סה"כ העגלון שהוא שכר בכדי לקחתו לעיר הקרובה, אך באמצע הנסיעה קם העגלון והכריח אותי להפשיט את בגדי – בגדי "הגביר", והוא לבשם, ואילו לי הוא ציווה ללבוש את בגדיו המרופטים, כוונתו בכך היתה, להשתלט על הסוס והעגלה ועל כל הכסף המצוי בה, ולטעון שהכל הם רכושו הפרטי, והראיה היא, שהנה הוא לבוש בבגדי "העשיר" ואילו אני לבוש בבגדי "העני"... אמר להם הנודע ביהודה, בואו אלי מחר בבוקר ואדע מה לפסוק על פי דין תורה. בינתיים ציווה הנודע ביהודה למשמשו, כי למחרת, עם הכנסם לחדר ההמתנה, ישהה אותם במשך שעות ארוכות, ורק כשיצווה עליו, אז יכניסם. וכך הווה, למחרת מגיעים שניהם בשעה היעודה, והמשמש מורה להם לחכות, וכך הם מחכים שעות רבות, ורק אחרי שכבר פקעה סבלנותם פתח הרב את הדלת ואמר: "העגלון יכנס"!!! וכמובן, מי נכנס? אותו מתחזה בבגדי העשיר שהיה בעצם אותו עגלון שניסה לשדוד את העשיר... חכמת הרב היתה, לתת לו הרבה זמן שיתבטל וישתעמם, ואז בפתע כשיקרא "העגלון יכנס"!!! מרוב רגילות שכך תמיד קוראים לו, הוא יכנס ולא יצליח להתחזות גם בפניו... עד כאן סיפור הדברים. ויתכן שדבר מעין זה עשה המלאך להגר, כי הויכוח בין שרה להגר נסב על כך, שהגר טענה שאינה שפחה יותר, עקב נשואיה לאברהם והיא לא חייבת יותר לעבוד, כנגדה טענה שרה שהיא עדיין שפחה וחייבת בעבודות. אברהם פסק כשרה והגר ברחה. ואז בא המלאך ואומר לו בפתאומיות: "הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנא תלכי"? ואז מיד ענתה הגר מתוך רגילות: "מפני שרי גברתי אנוכי בורחת" וגילתה את האמת מה תפקידה בבית שרה...

ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה (טו.יג)

סח היה **הרה"ק מרוזי'ן זי"ע**: **הסבא משפולי זי"ע** היה רגיל להתחנן לפני השי"ת: ריבונו של עולם! וכי בשביל "התנצחות" קלה שיש לך עם ישראל, יסבלו כל כך את עול ואורך הגלות. יש לך סכסוך עם בני ישראל: הם אומרים "השיבנו ה' אליך ונשובה", ואתה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם", ובשביל כך אתה מעכב את הגאולה וממתין עד שיעשו ישראל תשובה? ובכן, נשבע אני לך בדיוקנא קדישא שלי, שישראל לא יעשו תשובה קודם הגאולה. הוסיף הרה"ק מרוזי'ן זי"ע ואמר: אף אני אומר כן, אבל את זה אני מבטיחך בבירור – כשיבוא מלך המשיח בודאי יעשו תשובה! ותדע לך שיש להם לישראל ראיה צודקת על טענתם: אנו אומרים בתפילה "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", המילה "מפני" אפשר לפרשה "לפני", כלומר: עוד טרם שחטאנו כבר נגזרה עלינו גלות, שהרי בברית בין הבתרים נגזרו עלינו ארבע גלויות. לכן כשם שגזרת, השי"ת, גלות קודם שחטאו, כך אתה צריך לגאלם קודם שיעשו תשובה...

הדפסת והפצת הגליון נדבת

ידידינו הנכבד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, אומר מעט ועושה הרבה

ה"ה רבי חננאל יוסף בן מרים ובני ביתו היקרים הי"ו

לכבוד י"א חשון – יום פטירת רחל אמנו ע"ה